

Hanife YAMAN*

TÜRKÇEDE GÖM- FİİLİ VE TÜREVLERİNİN ANLAMLARI VE KULLANIMLARI ÜZERİNE

ÖZET

Bu çalışmada, *göm-* fiili ve türevlerinin Türk dilindeki durumu ve kullanım alanları ele alınmıştır. Türkçede “Yerin altına koyarak üstünü toprakla örtmek.” göndergesel anlamına sahip olan *göm-* fiili, Türk dilinin türetme gücüne bağlı olarak çeşitli biçimbirimler ve yeni anlamlarla varlığını sürdürmüştür. *Göm-* fiili ve türevleri, söz varlığı içerisinde atasözü, deyim başta olmak üzere çeşitli ifade ve kullanım özellikleriyle etkili bir birim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, tarihî ve çağdaş Türk dili bağlamında incelenen *göm-* fiili ve türevlerinin köken bilgileri verilmiş ve oluşturduğu kavram alanı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun için fiilin Türk dilinin tarihî metinleri ile çağdaş Türk dilinin ağız, tarama, atasözü, deyim, argo sözlükleri başta olmak üzere katımlı sözlüklerde kullanım alanının belirlenebilmesi için bir derlem taraması yapılmıştır. Çalışmada, *göm-* fiili ve türevlerinin Türkçede kullanım sıklığı ve anlam çeşitliliğiyle dikkat çeken önemli dilsel birimlerden biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: *göm-* fiili, kavram alanı, söz varlığı, türevler, Türk dili

ON THE MEANING AND USAGE OF THE VERB GÖM- AND ITS DERIVATIVES IN TURKISH

ABSTRACT

In this study, the status and usage areas of the verb *göm-* (to bury) and its derivatives in the Turkish language are discussed. The verb *göm-*, which has the referential meaning of ‘to put under the ground and cover it with soil’ in Turkish, has continued its existence with various morphemes and new meanings depending on the derivational power of the Turkish language. The verb ‘*göm-*’ and its derivatives appear as an effective unit with various expressions and usage features, especially proverbs and idioms in the vocabulary. In this study, the origin information of the verb *göm-* and its derivatives, which are analysed in the context of historical and contemporary Turkish language, is given, and the concept area it creates is tried to be revealed. For this purpose, a corpus survey was conducted to determine the usage area of the verb in historical texts of the Turkish language and contemporary Turkish language dialect, scanning, proverb, idiom, slang dictionaries, especially in participatory dictionaries. In the study, it was concluded that the verb *göm-* and its derivatives are one of the important linguistic units that attract attention with their frequency of use and diversity of meaning in Turkish.

Keywords: verb *göm-*, concept field, vocabulary, derivatives, Turkish

* Doç. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Tokat/Türkiye. E-posta: hanife.cicekli@gop.edu.tr / Assoc. Prof. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Letters and Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Tokat/Türkiye. E-mail: hanife.cicekli@gop.edu.tr

Giriş

Bir dilin söz varlığını oluşturan önemli birimlerden biri fiillerdir. Fiiller, alan yazınında farklı yaklaşımlarla tanımlanmış ve sınıflandırılmıştır. Ergin, evrende nesnelere ve hareketler olmak üzere iki temel kavram olduğunu vurgulamakta ve fiilleri, “hareketleri karşılayan” (2005, s. 280-281) sözcükler şeklinde açıklamaktadır. Bu açıklamada, fiillerin sınıflandırılmasına ilişkin temel bir yaklaşım da sunulmuştur. Türkçenin söz varlığında fiiller, kullanım alanı açısından oldukça geniştir. Fiillerin dilde farklı kullanım ve bağlamlarla ortaya çıkması, fiilleri anlamsal sınıflandırmaya doğru itmektedir. Çalışmaya konu olan *göm-* fiili ve türevlerinin fiil sınıflandırmalarındaki durumuyla ilgili olarak farklı kaynaklarda çeşitli yaklaşımlar ortaya konulmuştur. Şirin’in yazıtlar temelinde yapmış olduğu tasnifte, *kömül-* ‘gömülmek, toprağa verilmek’ fiili, cenaze başlığı içerisinde ve *oluş fiili* olarak incelenmiştir (2016, s. 521). Türkçenin fiil sınıflandırmaları içerisinde değerlendirilen mental fiillerde, ‘bir şeyin derinliğine inmek’ anlamındaki *gömülmek* fiilinin *bilişsel fiil* kategorisinde (Hirik, 2018, s. 186) verildiği görülmektedir.

Göm- fiili ve türevlerinin, Türk dilinin söz varlığında göndergesel anlamına bağlı olarak yeni biçimlerle anlam alanını genişlettiği ve çok anlamlı hâle geldiği tanıklanmaktadır. Türk dilinin tarihi ve çağdaş metinleri ile Türkiye Türkçesinin ağızlarında *göm-* fiili ve türevlerinin argo, terim, metaforik kullanımlarla da anlam çeşitliliğini sağladığı belirlenmiştir. Bu çeşitlilik, fiilin değişik kullanımlarıyla tanıklanmaktadır. Buna göre, *göm-* fiili ve türevleri ağızlarda ve standart dilde *gömül-*, *gömdür-*, *gömbe*, *göme*, *gömeç-gümeç-göveç-güveç*, *gömme*, *gömü*, *gömüt*, *gömüş*, *gömük*, *gömütlük*, *gömüle-* vb. şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır.

Türkçenin söz varlığı içerisinde fiiller, farklı açılardan sınıflandırılmaktadır. Türkçede fiillerin morfolojik ve semantik değişikliklerle çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Türkçenin söz varlığı içerisinde varlık gösteren *göm-* fiili bu değişiklikler temelinde ortaya çıkan veriler üzerinden incelenmiştir. Çalışmada, *göm-* fiilinin, *isim gövdesi* ve *fiil gövdesi* şeklindeki türetmelerle geniş bir kullanım alanı oluşturduğu belirlenmiştir. Öncelikle *göm-* fiili ve türevleriyle ilgili köken bilgisi araştırmaları ortaya konulmuştur. Türk dilini temsil eden tarihî ve çağdaş örneklerden hareketle *göm-* fiili ile türevlerinin anlam ve kullanım özellikleri gösterilmiştir. Çalışmada *göm-* fiili ile türevlerinin seçilmesinde, fiilin “ölüm ve cenaze” kavramlarıyla ilintili olan anlamının yanı sıra kullanım alanının ve sıklığının yüksek olması etkili olmuştur. Bu dilsel birim, Türk toplumunun değerler ve inançlar bağlamında ölüm ve ölüme dair unsurları nasıl ifade ettikleri ve kavramlaştırdıkları hakkında bilgi vermektedir. Ancak bu dilsel birimin, ölüm kavram alanı dışında başka hangi sözcüklere kaynaklık ettiği de çalışma içerisinde sıralanmıştır. Çalışma, *Göm- Fiili ve Bu Fiilden Türeyen Fiil Gövdeleri* ve *Göm- Fiilinden Türeyen İsim Gövdeleri* olmak üzere iki temel başlık ile bunlara ait alt başlıklarla oluşturulmuştur.

1. Göm- Fiili ve Bu Fiilden Türeyen Fiil Gövdeleri

Türkçede *göm-* fiili ve bu fiilden türeyen fiil gövdeleri *kömüşmek*, *gömmek*, *gömülmek*, *gömdürmek* şeklindedir. Ancak çalışmada, bu fiillerden özellikle tarihî ve çağdaş Türk dilinde kullanım sıklığı ve takip edilebilirliği olduğu için *gömmek* ve *gömülmek* üzerine yoğunlaşmıştır.

Türkçe Sözlük'te *göm-* fiili, “1. Yerine altına koyarak üstünü toprakla örtmek, 2. Bir ölüyü toprağın içine yerleştirmek; defnetmek, 3. Bir cenazeyi kaldırmak, 4. Birinin cenaze törenine katılmak, 5. Bir nesnenin içine yerleştirmek, batırmak, 6. mecaz Birinden daha çok yaşamak”

(2009, s. 775) şeklinde geçmektedir. Bu fiilin etimolojisiyle ilgili farklı değerlendirmeler ve yaklaşımlar mevcuttur. Bunlardan birkaçı;

Tietze, fiilin kökenini *göm-* ‘bir çukura koyup üstünü (toprakla, kumla vs. ile) örtmek, defnetmek’ (2021, s. 245) anlamıyla vermektedir. Räsänen, *köm-* fiilinin kökenini “gömmek” anlamıyla Eski Uygur Türkçesiyle başlatır ve Türk dilinin tarihî dönemlerinde ve günümüzde tanıklar (1969, s. 289). Clauson, sözcüğün kökenini *köm-* ‘her ikisini de özel olarak gömmek için (ölü) ve genellikle toprağa bir şey gömmek, kül vb. için; bazen daha da genel olarak ‘kazmak, ekip biçmek’ için kullanıldığını belirtmekte ve tarihî metinlerden hareketle fiilin farklı anlamları olduğu vurgusunu yapmaktadır (1972, s. 721). Bu kullanımlar, “Eski Uygur Türkçesi *isig külke kömüp* (onları sıcak küllere gömün) *Xak, ol ölügni: kömdi* (cesedi gömdü (defnetti); *ol közmen kömdi*: (somunu sıcak küllerin içine gömdü) *kereksiz sözünü kömüp kızleyür* (gereksiz açıklamaları gömüyor ve gizliyor) (Clauson, 1972, s. 721) şeklindedir. Gülensoy, fiilin *göm-* ‘gömmek’ (genel) ve *göm-* ‘gömmek (ölü için)’ şeklinde iki anlamı üzerinden etimolojisini yapmaktadır. Gülensoy’da, *göm¹*- ‘gömmek (genel)’ = ET., OT. *köm-* (DLT) < kö- [< kö- (EUTS, 115)] +-m- (EUTS, 115); *göm²*- Gömmek (ölü için)’ < *kö-m- TT.:GÖM-(ÜT ‘mezar’/ÜTLÜK)” (2011, s. 379) şeklinde açıklanmaktadır.

Eski Türk yazıtlarında “ölen birini toprağa defnetmek” anlamında *oluş fiili* olarak *kömül-* ‘gömülme, toprağa verilmek’ (TA 88/2) dışında, kılış fiili *tolunla-* ‘defnetmek, gömmek’ (Bömbögör Ön 3-4) (Şirin, 2016, s. 521-522) da tanıklanmıştır. Türk dilinin tarihî metinlerinde *göm-* fiili ve türevleri *köm-* ‘gömmek’, *kömtür-* ‘gömdürmek’, *kömüç* ‘göme, define’, *kömün-* ‘gömülme; gömer görünmek’, *kömüş-* ‘gömmekte yardım etmek’ (DLT, 1999, s. 359-360), *köm-* ‘gömmek’, *kömül-* ‘gömülme’(KB, 1979, s. 275-276), *köm-* ‘gömmek’, *kömül-* ‘gömülme, saplanmak’ (NF, 2014, s. 259), *köm-* ‘gömmek’, *kömül-* ‘gömülme’ (CC, 2015, s. 511-756), *köm-* ‘gömmek’, *kömül-* ‘gömülme’ (KTS: 157), *köm-* ‘gömmek’, *kömül-* ‘gömülme’ (ME, 1993, s. 149) şeklinde tespit edilmiştir.

Sözcüğün, tarihî metinlerde defin anlamı dışında metaforik anlamlar kazandığı ve çeşitli dil birimlerinde kullanıldığı belirlenmiştir. KB’de *tirig köm-* (diri diri gömmek) ‘itibarsızlaştırmak: *tişiler anı yerke kömdi tirig*’ (Şen, 2022, s. 185) deyimini tanıklanmaktadır. Bu deyim, günümüz Türkçesinde “diri diri toprağa gömmek” şeklinde aynı anlamıyla kullanımını sürdürmektedir. Bu ifadenin ortaya çıkmasında anıştırma bir olayın kaynaklık ettiği görülmektedir. İslamiyet öncesinde Arapların, kız çocuklarını diri diri gömmesi bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gelenekte, “Kız çocuklarının gömülerek öldürülmesine *ve’d*, bu âdet *ve’du’l-benât*, gömülen kız ise *mev’ûd*” (Demircan, 2004, s. 12) şeklinde adlandırılmaktaydı. Cahiliye dönemine ait olan bu gelenek, İslam dininde eleştirilmiş ve yasaklanmıştır. Tarihte bir utanç hadisesi olarak görülen bu durumu ifade eden ve kişinin onurunu zedelemek anlamında kullanılan *diri diri toprağa gömmek* deyiminin bu olaya bir gönderme içerdiği düşünülebilir.

Göm- fiilinin günümüz Türk yazı dillerindeki kullanımları (Ercilasun, vd. 1991)’de *gömmek* (genel) ve *gömmek (ölü için)* olmak üzere iki madde olarak verilmiştir.

Tablo-1 - *Göm-* fiilinin Çağdaş Türk yazı dillerindeki durumu (Ercilasun vd., 1991: 278)

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi	Başkurt Türkçesi	Kazak Türkçesi	Kırgız Türkçesi
gömmek (genel)	<i>gömmäk</i> <i>basdırmaq</i>	<i>kümiv, kümip kuyıv</i>	<i>kömüv</i>	<i>kömü</i>

gömmek (ölü için)	<i>basdırmaq</i>	<i>kümiiv, yırlav</i>	<i>jerlev, koyuv</i>	<i>kömü, çerge, koyü, çaşırü</i>
--------------------------	------------------	-----------------------	----------------------	----------------------------------

Türk dilinin söz varlığı ögelerinden biri olan atasözü ve deyimlerde *göm-* fiili ve türevlerinin göndergesel anlamından hareketle yeni anlamlar kazandığı ve bu doğrultuda farklı kullanımlar sergilediği görülmektedir. *Göm-* fiiliyle oluşturulmuş atasözü ve deyimlerin tespit edilmesinde Püsküllüoğlu (2006) ile *TDK'nin çevrimiçi Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*'nden yararlanılmıştır.

Acısını bağrına (içine) basmak (gömmek) “Bir üzüntüye, sıkıntıya yakınmadan katlanmak”, *deve kuşu gibi başını kuma sokmak (gömmek)* “1) Gerçekleri görmemek için elimden geleni yapmak; 2) kendini aldatarak başkalarını da aldattığını sanmak; 3) bir tehlike, önlenmesi gereken bir olay karşısında, işe yaramayacağı apaçık olan kaçamak bir yola sapmak” (Püsküllüoğlu, 2006, s. 273), *dün öleni dün gömerler* “Bir üzüntü sürdürülmemeli, unutulmaya çalışılmalıdır”, *karanlığa gömülmek* “1) Koyu karanlık içinde kalmak; 2) büyük sıkıntı ve keder içinde kalmak”, *sandığa gömmek* “Seçimde ağır yenilgiye uğratmak”, *sessizliğe gömülmek* “Sessiz duruma gelmek”, *yasa gömülmek (bürünmek)* “Çok üzölmek” (Püsküllüoğlu, 2006, s. 273).

Bu atasözü ve deyimlerde, eş-yakın anlamlı fiillerin kullanımı dikkat çekmektedir. Bu fiiller *basmak*, *bürünmek* ve *sokmak* şeklindedir. Bu fiillerin, *göm-* fiilinin metaforik anlamına paralel anlamlar kattığı belirlenmiştir. *Göm-* fiil bileşeniyle oluşturulmuş olan atasözü ve deyimlerin anlamı incelendiğinde *üzüntü*, *karamsarlık* ve *başarısızlık* temalarının ağır bastığı, bu birimlerin olumsuz bir tasarım ve duygu değerine sahip olduğu görölmektedir. *Göm-* fiilinin göndergesel anlamı ve kazandığı yan anlamlarda, eylemin aşağıya doğru hareket bildirdiği gözlemlenmektedir. Aşağıya doğru hareketi bildiren bu eylem, “Aşağıda olan kötüdür, yukarıda olan iyidir” kavramsal metaforu kaynaklı yeni anlamlar kazanmıştır. Atasözü ve deyimlerde *göm-* fiili ve türevlerinin genellikle yas ve ölümlle ilişkilendirildiği görölmektedir. Fiilin ölüm kavramıyla ilişkilendirilmesi, bu kavramsal metaforun dile yansımasıdır. İnanç sistemlerinin büyük bir çoğunluğunda, ölümlerin yer altına veya toprağa gömölme ritüelinin, *göm-* fiilinin ölüm kavram alanı içerisinde sıklıkla kullanılmasında etkili olduğu düşünölmektedir. Türk kültüründe ölü gömme yöntemleri ve ritüelleri farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların ortaya çıkmasında *inanç sistemlerinin*, *geleneklerin* ve *çeşitli kabullerin* etkili olduğu söylenebilir. Türklerde defin törenleri farklı şekil ve yöntemlerle gerçekleşir. Sık uygulanan defin yöntemleri arasında “*Cesedin toprağa gömölmesi*, *yakılması*, *mumyalanması*, *sergileme* ve *ağaca asma/toprağa bırakma*” (Sayın Alsan, 2022, s. 184) bilinmektedir.

Göm- fiili ve türevlerinin *Türkçe Sözlük*'teki anlamlarının dışında kazandığı farklı anlamlarla, kullanım ve kavram alanını genişlettiği belirlenmiştir. Fiilin, özellikle argo ve kaba kullanımlarının sıklığı dikkat çekmektedir. Bu fiil, “çok uzun yaşamak” (TS, 2009, s. 775) anlamıyla ölçünlü dilde tanıklanmaktadır. *Genel etkileşimli sözlüklerde* (Ekşi Sözlük ve Uludağ Sözlük vb.) ise fiil farklı kullanımlar kazanmıştır: *gömmek* başlığında, “Cinsel ilişkide erkeklerin uyguladığı fiil”; “bir şeyi hızlıca yemek” (bir tabak makarna gömdüm); “birini acımasızca eleştirmek” (arkadaşımı ne gömdün ama); “oyunlarda yenilmek” (sahaya gömmek/gömölmek); “özellikle gemilerin batması” anlamında ‘suya gömölme, batmak’; yazılım sektöründe genellikle kod sözcüğüyle birlikte kullanımından doğan bir terim özelliği taşıdığı (koda sunu gömmek) (Ekşi Sözlük, 2025) ve *birine sertçe vurmak* anlamında “Yüzüne okkalı bir yumruk yapıştırması da gömmek olarak isimlendirilir” (Uludağ Sözlük, 2006). Bu kullanımlardan “birinden daha uzun yaşamak” anlamının *Türkçe Sözlük*'te de tanıklandığı görölmektedir. Bu kullanım dışında,

“yenilgi” anlamında kullanılan “sahaya gömmek” ifadesinin, *sandığa gömmek* deyiimiyle bağlantılı olduğu görülmektedir. “Birini acımasızca eleştirmek” anlamında kullanılan (arkadaşını ne gömdün ama) ifadesinde ise yukarıda zikredilen *gömmek* fiilinin “itibarsızlaştırma” ya gönderme yaptığı söylenebilir. Gayri resmî dile ait argo, kaba dil ve konuşma dili olarak nitelendirilebilecek bu dil kullanımlarda *göm-* fiilinin cinsel organ ve ilişki kavramlarıyla bağlantılı olarak çeşitli ifadeler üretildiği belirlenmiştir. Bu ifadeler, argo sözlüklerinde *dişilik organı* ‘fırın, fıstık, bal kutusu, gömü...’ (Aktunç, 2010, s. 339); *kasık (kadın, kııda)* ‘doksan, gömü...’ (Aktunç, 2010, s. 356); *gömü* ‘kasık, dişilik organı’ (Aktunç, 2010, s. 128); *gömmek* ‘Bir kimseye kötülük etmek, bir kimseyi bütünüyle unutmak’ (Bingölçe, 2001, s. 80); *emiş gömüş* ‘Cinsel ilişki’, *emmeli gömmeli* ‘Bol pozisyonlu cinsel ilişki için kullanılır’ (Bingölçe, 2001, s. 55); *emmeye de gömmeye de olmak* ‘Cinsel açıdan partnerinin her dediğini yapan kimseler için söylenir’ (Bingölçe, 2001, s. 55) şeklinde kendine yer bulmuştur.

Lakoff ve Johnson metaforları, “Gündelik kavram sistemimiz -kendileriyle düşündüğümüz ve eylemde bulunduğumuz terimler- temelde doğası gereği metaforiktir” (2015, s. 27) şeklinde izah ederek insanı çevreleyen kavramlar olduğunu belirtirler. Bu bağlamda, metaforların düşüncelerimizi yönlendiren, toplumsal yaşamda var olma şeklimizi oluşturan ve kısacası dünyayı algılama biçimlerini bir yapıya büründüren yapılar olduğu söylenebilir. Türkçede *göm-* fiil gövdesinden türeyen fiillerin anlamları incelendiğinde yönelim metaforlarının baskın olduğu görülmektedir. “Aşağıda olan kötüdür, yukarıda olan iyidir” yönelim metaforlarından hareketle, bu kullanımların ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu kullanımlar, *başarısızlık* (sahaya gömmek/gömülmek), *eleştiri* (arkadaşını ne gömdün ama) ve *ölüm* kavramları etrafında oluşmuştur.

2. Göm- Fiilinden Türeyen İsim Gövdeleri

Bu bölümde *Göm- Fiilinden Türeyen İsim Gövdeleri* adını taşıyan temel başlık *gömü* ‘toprak altına gömülerek saklanmış para veya değerli şey’; *gömüt* ‘mezar’, *gömütlük* ‘mezarlık’; *gömme~gömbe~kömbe~gönbe*; *gömeç~gümeç~kümeç~göveç~güveç*; *göme~gömele~gümele~kömele~gömelte~gömelti~kömelti* olmak üzere beş alt başlık altında tasnif edilmiş ve incelenmiştir.

2.1. Gömü ‘toprak altına gömülerek saklanmış para veya değerli şey’

Göm- fiilin türevlerinden biri olan *gömü*<göm- + -ü (fiilden isim yapan ek) sözcüğü, kullanım alanı açısından dikkat çekmektedir. Sözcüğün anlamı ölçünlü dilde, “Toprak altına gömülerek saklanmış para veya değerli şeyler; define” (TS, 2009, s. 776) şeklindedir ve Arapça (<define) *define* sözcüğünün Türkçe karşılığıdır. Her iki sözcük, “Toprak altında olan değerli eşya” anlamına gelmekte ancak kullanım sıklığı açısından *define* sözcüğünün daha yoğun olarak kullanıldığı söylenebilmektedir. *Gömü* sözcüğünün kökeniyle ilgili Tietze “<göm- +-ü “toprak altına gömülerek saklanan şey, define.” (2021, s. 246) anlamını vermekte ve sözcüğün kökenini çeşitli metin örnekleriyle tanımlamaktadır. Gülensoy, sözcüğü “= OT. kömüç~kömçü (DLT) < köm-ü” şeklinde vermekte ve ağızlarda *gömü*, *göme*, *gömme*, *gömük*, *gömbe* (2011, s. 381) gibi biçimlerle varlık gösterdiğini belirtmektedir. DLT’de, “Toprağın altına gömülerek saklanan değerli eşya” anlamında *kömçü* ‘gömü, define, hazine’ ve *kömüç* ‘gömü, define’ (1999, s. 359-360) sözcükleri tanımlanmıştır. *Derleme Sözlüğü*’nde de bu anlamıyla varlık gösteren çeşitli kullanımlar görülmektedir: *gömü* (I) (DS, III, 2009, s. 2150), *gömbe* (DS, III, 2009, s. 2146), *göme* (DS, III, 2009, s. 2148), *gömme* (DS, III, 2009, s. 2150).

Defineler, toplumların veya belli toplulukların çeşitli sebeplerle buldukları toprakları terk etmek zorunda kalmaları ve kendilerine ait değerli eşyaları tekrar geri dönme umuduyla bir yere saklamaları veya gömmeleri neticesinde ortaya çıkmaktadır. (Yolcu ve Karakaya, 2007, s. 108). *Define* ile *gömü* sözcükleri arasındaki farklılığı Karataş “Defineciler arasında, *define* yerine *gömü* isminin kullanılması, etkinliğe konu olan somut mirasın yer altında geçirdiği süreye de işaret etmektedir” (2021: 81) şeklinde açıklar. Bu bağlamda *gömü* sadece toprağın altına saklanan değerli bir meta olarak değil toplumsal ve kültürel arka planı da olan bir kavram hâline dönüşmektedir. Buna göre bu kavram, *define folkloru* adı verilen bir meslek (!) folkloru içerisinde değerlendirilmektedir. Bu alanın, defineye konu olan malzeme, defineciler, definecilerin kullandıkları araçlar, kullandıkları dil, ritüeller, definecilerin başından geçen ve çeşitli olağanüstülüklerle sahip olan define anlatıları gibi çok çeşitli konu başlıklarını içerdiği görülmektedir.

2.2. Gömüt ‘mezar’, gömütlük ‘mezarlık’

Ölümlerle bağlantılı *mezar* ve *mezarlık* kavramları, “Ölümün görsel ve mekânsal bir ifadesi” (Francaviglia, 1971, s. 509) olarak görülmektedir. Bu ifadeden mezar ve mezarlıkların, ölümler ile yaşayanları temsil eden mekânlar olduğunu düşündürmektedir. Bu mekânların iki dünyayı da temsil etmesi, bu kavramların bütünleştirici bir özelliğinin olduğunu ve toplumların dünyayla kurdukları ilişkileri, inançları, değerleri yansıttıklarını (Burkette, 2016, s. 60) kanıtlamaktadır. Türk kültüründe de bu gömü alanlarını ifade eden kavramların bir kültür dairesi oluşturduğu belirlenmiştir. Bu kültür dairesi, toplumun yaşam tarzını, düşünce biçimini, inançlarını ve dünya görüşünü yansıtan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk toplumunun öldükten sonra yaşama olan inancını yansıtan *kurgan*, *mezar* ve *türbe* gibi mekânlar önemli görülmüş ve ata kültürüne bağlı olarak da “sonsuz bir ev” gibi tasavvur edilmiştir.

Kaynaklarda *gömüt* sözcüğünün genellikle *neolojizme* örnek olduğu ve tarihî metinlerde takip edilebilirliğinin zor olduğu vurgusu yapılmaktadır. Tietze’de, sözcüğün bir neolojizm örneği olduğu verilmiş ve kökeni “<göm- +?? , tabut gibi mi?” (2021, s. 247) şeklinde açıklanmaya çalışılmıştır. *Türkçe Sözlük*’te *gömüt*, “Mezar, metfen, kabir, makber, sin” (2009, s. 776) olarak verilmektedir. Sözcüğün, *mezar* sözcüğüyle eş anlamlı olarak verilmesi veya açıklanması sözcüğü ölümle ilişkili kavramlara yönlendirmektedir. *Türkçe Sözlük*’te *mezar* (<Ar. mezar) “Ölünün gömülü olduğu yer, gömüt, kabir, sin, makber” (2009, s. 1388) şeklinde açıklanmaktadır. Buna göre, Türkçede “ölünün gömülü olduğu yer” anlamında kullanılan sözcüklerden biri olan *gömüt* sözcüğü dışında, *kara toprak*, *kara yer*, *gömüt*, *kabir*, *sin*, *ebedî istirahatgâh*, *makber*, *metfen* ve *kurgan* gibi çeşitli sözcüklerin de kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak eş ve yakın anlamlı olarak sıralanan bu sözcüklerin her birinin alan, tarz ve üslup gibi kullanımın farklı ihtiyaç ve durumlarına uygun olarak tercih edildiği görülmektedir. Bunlardan *gömüt* sözcüğünün, yabancı kaynaklı “mezar” sözcüğüne karşılık olarak türetildiği veya canlandırıldığı düşünülebilir. Bu durum, sözcüğün kullanım alanını sınırlı tutmaktadır. Sözcüğün özellikle tarihî metinlerde takip edilememesi de bu durumu kanıtlar niteliktedir. *Ölüm* kavram alanı içerisinde değerlendirilebilecek *kara toprak*, *kara yer*, *gömüt*, *kabir*, *sin*, *ebedî istirahatgâh*, *makber*, *metfen* ve *kurgan* gibi sözcükler, dilde üretilen örtmece unsurlar olarak da görülebilir. Ölüm veya ölümle ilgili pek çok şey olumsuz bir tasarım ve duygu değerine sahip olduğu için insanlar, bu olguyla ilgili olumlu ve olumsuz örtmeceler üretmiştir. *Kara toprak* ve *kara yer* doğrudan “kara” renginin Türklerde çağrıştırdığı ölüm teması üzerinden oluşturulmuş *kötü adlandırmalara* (dysphemism); *ebedî istirahatgâh* ise *güzel adlandırmalara* (euphemism) örnek olarak sıralanabilir. Bu

adlandırmalarda gayri resmî dile ait (argo) kullanımlar da dikkat çekmektedir. Argo sözlüğünde *gömüt* teriminin *servi altı* ‘kabir, mezar, gömüt’ (Aktunç, 2010, s. 260); *tahtalı köy* ‘mezarlık, gömütlük, kabristan’ (Aktunç, 2010, s. 275) şeklinde bir kullanım sergilediği görülmektedir.

Derleme Sözlüğü’nde *gömük (I)* [*göbüt (VII)*, *gömüldük*, *gömüksü*, *gömülgeç*, *gömülgen*, *gömütlük*, *günütl*] ‘1. Sazlık, bataklık’ (DS, III, 2009, s. 2150), *gö mü (III)* [*gömük (VIII)*] ‘Derinlik, çukurluk’(DS, III, 2009, s. 2150), *gömeç (VII)* [*gömgen*] ‘Mezar’ (DS, III, 2009, s. 2148) sözcüklerinin kullanıldığı belirlenmiştir. *Gö mü*, *gömük* kullanımları, *gömüt* sözcüğünün anlamını doğrudan karşılamasa da sözcüğün göndergesel anlamına gönderimde buldukları söylenebilir.

Çetinkaya, sözcüğün kullanımını şiir dilinde Âzerî’nin *Husrev ü Şîrîn*’inde örneklemiş ve beyitte dizimsel ilişkiler bağlamında ‘çukur, siper’ anlamında geçtiğini belirterek sözcüğün bir “anlık oluşum” olma ihtimali üzerinde durmuştur (2012, s. 31).

2.3. Gömme~gömbe ~kömbe~gönbe

Türkçe Sözlük’te *gömme*, “1. Gömmek işi, 2. Defnetme; tedfin, 3. Mayalı, mayasız, yağlı veya yağsız olarak yapılp külde pişirilen bir tür çörek; kül çöreği, 4. Güzün veya kışın ekilen ekin, 5. sıfat Üzerinde bulunduğu yüzeyin içine gömülmüş olan: Gömme banyo. Gömme dolap.” (2009, s. 775) anlamlarıyla geçmektedir. Sözcük, Türkçede ilerleyici aykırılışma -mm-> -mb- *gömme*> *kömbe* (Özçelik, 2002, s. 139) örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözcüğün ¹bu isim gövdesi, kaynaklarda *gömme~gömbe~kömbe~gönbe* gibi deşikelerle “Mayalı, mayasız, yağlı veya yağsız olarak yapılp külde pişirilen bir tür çörek; kül çöreği” (TAS (2009), DS (2009), TS (2009) anlam girişleriyle verilmektedir. Sözcüğün kökeniyle ilgili Gülensoy, halk ağzına ait olduğu bilgisini vermekte ve *gömbe* “Mayalı ya da mayasız yağlı ya da yağsız olarak yapılan kül pidesi, ekmeği”; *gömme* “Poğaçaya denilen bir tür börek” <göm-[<ET. köm]+-me (2011, s. 380) şeklinde geliştiğini aktarmaktadır. Tietze’de ise *gömme/gömbe/gönbe/konpe/kömbe* “Mayalı ya da mayasız yağlı ya da yağsız olarak yapılan kül pidesi, iki saç arasında ya da külde pişirilen ekmeği” (2021, s. 246) olarak <göm- +me (somut isim) şeklinde açıklanmakta ve Azerbaycan Türkçesinde *kömbə*¹ biçimiyle kullanımı örneklendirilmektedir. Köken bilgisiyle ilgili bu veriler, sözcüğün toprak içine gömülmesiyle pişirilen bir çeşit pide, ekmeği veya börek olduğuna işaret etmektedir. Bu sözcük tarihi metinlerde de tanıklanmış; DLT’de *kömeç* “Küle gömülerek pişirilen çörek” (1999, s. 359) ve *kömeç* “Külde pişirilen çörek” (KE, 1997, s. 380) şeklinde tespit edilmiştir.

Derleme Sözlüğü’nde *gömbe (I)* [*gömbes (II)*, *gömeç (V)* -1, *gömme (I)*] ‘1. Mayalı ya da mayasız, yağlı ya da yağsız olarak yapılan bir çeşit kül pidesi, ekmeği, 2. Haşhaş tanesi karıştırılarak yapılan kalınca ekmeği, 3. Saçta pişirilen ekmeği, 4. Bayramlarda yapılan içi tahinli, dışı yağlı, mayalı ekmeği, 5. Somuna benzer, tandırda pişirilen ekmeği, 6. Mısır ya da buğday unundan yapılmış bir çeşit katmer’ (DS, III, 2009, s. 2146), *gömbes (I)* [*gömbez*] ‘2. Küllü ateşte pişirilen patates’ (DS, III, 2009, s. 2147), *gömeç (V)* ‘2. Yağda kızartılmış sıcak ekmeği’(DS, III, 2009, s. 2148), *gömme (I)* ‘2. Poğaçaya denilen bir çeşit börek., 3. Yağ ve ayranla karıştırılmış ekmeği’ (DS, III, 2009, s. 2149)’ şeklinde tespit edilmiştir.

Türk yemek kültüründe, farklı coğrafyalarda ortak bir ekmeği türü olarak karşımıza çıkan *kömbe* “Bir ekmeği ya da börek çeşidi olmayıp bunların pişirilme şekliinden adını almıştır.” (Koca

1. Bu sözcük, “*sif.* İri, girdə, qalın çörek; qalac. 2. *is.* Küt getmiş xəmirədən kül üzərində bişmiş çörek. 3. *sif.* Yöndəmsiz, kök, gonbul” (ADİL II, 2006, s. 752) şeklindedir.

ve Yazıcı, 2014, s. 41) şeklinde açıklanmıştır. Anadolu'nun birçok yöresinde farklı malzemelerle yapılan bu ekmek çeşidinin varlığı bu ürünün köklü olduğunu tanımlamaktadır.

2.4. Gömeç ~gümeç ~kümeç ~göveç~güveç

Türkçe Sözlük'te *güveç* "1. İçinde yemek pişirilen toprak kap, 2. Bu kapta pişirilen yemek" (2009, s. 816) şeklinde açıklanmaktadır. Sözcüğün kökeninin belirsizliğine vurgu yapan Eren, sözcüğün "1. 'içinde yemek pişirilen toprak kap', 2. 'böyle bir kapta pişirilen yemek' anlamlarında kullanıldığını, ağızlarda *öveç* 'toprak çömlük' anlamına geldiğini ve *göveç*, *gödeç* biçimlerini sözcük başındaki g- düşmesiyle izah etmektedir (2020, s. 206). Ayrıca "Ağızlardaki *gömme*, *kömbe*, *kömme* biçimleriyle veya *köm*- 'gömmek' fiiliyle birleştirilerek açıklanmaya çalışılması halk etimolojisi örneklerindedir" (Eren, 2020, s. 206) diyerek sözcüğün *gömme*, *kömbe*, *kömme* sözcüğünden farklı olabileceği düşüncesini uyandırmaktadır. Clauson (1972: 687-688)'de *küveç* sözcüğüne 'düz, sığ bir toprak pişirme kabı' anlamını vermiş ve *küzeç* sözüyle karşılaştırarak bir İran dilinden ödünçleme olabileceğini belirtmiştir. Gülensoy, *gömeç~gümeç~göveç~güveç* sözcüğünün kökenini "< OT. kömeç (DLT) 1. Küle gömülerek pişirilen çörek. 2. Bal peteği, 3. Çömlükte pişirilen et yemeği" (2011, s. 380) şeklinde vermekte ve gelişimini [gömeç<kömeç<*köm-me aş] olarak göstermektedir. Gülensoy, *güveç* ve *gömeç* sözcüğün etimolojisini aynı kaynaktan geldiğini ve Farsça *kümāc*, *kümāç* biçiminin Türkçeden alıntılandığını desteklemektedir.

Tarihî metinlerde bu sözcük, *kömeç* "1. Küle gömülerek pişirilen çörek. 2. Bal peteği, 3. Çömlükte pişirilen et yemeği." (DLT, 1999, s. 359), *küveç* 'güveç' (NF, 2014, s. 273), *kömeç* 'külde pişirilen çörek' (KE, 1997, s. 380) şeklinde geçmektedir. *Derleme Sözlüğü*'nde ise *göveç* '1. İçinde yemek pişirilen toprak kap, 2. Toprak tencerede pişirilen yemek, 3. Toprak kapta pişirilen ekmek' (DS, III, 2009, s. 2167), *göveç* 'Güveç' (Gülsevin, 2002, s. 16) şeklindedir.

2.5. Göme~ gömele ~gümele~ kömele ~gömelte~ gömelti~ kömelti

Türkçede *göm*- fiilinden türeyen bu sözcük, "Bağ kulübesi; avcı kulübesi" anlamlarıyla kullanılmaktadır. Sözcük, *Tarama*, *Derleme* ve *Türkçe Sözlük*'te tanımlanmıştır. *Tarama Sözlüğü*'nde farklı deşikelerle *gömele*, (*gümele*, *gömelte*, *gömelti*, *gümelte*) "Avcıların çalı çırpı veya taştan yaptıkları siper veya kulübe, evsin" (TS, 2009:1742) ; *Derleme Sözlüğü*'nde *göme* (I) 'Avcıların gizlenerek av bekledikleri yer'(DS, III, 2009, s. 2148)'; *Türkçe Sözlük*'te ise *gömültü* 'Avcının avını beklerken içine saklandığı çukur' (2009, s. 776) şeklinde geçmektedir. *Derleme Sözlüğü*'nde "avcı kulübesi" dışında "bağ evi ve bekçi kulübesi" anlamıyla *gömele* (I) '1. Bağ ve bahçelerde yaz için yapılan küçük kulübe, bağ evi, 2. Bağ, bahçe, bostanlardaki bekçi kulübesi' (DS, III, 2009, s. 2149) sözcüğü de geçmektedir.

Gülensoy, sözcüğün kökenini, "göme <göm-[<ET. köm-]+-e" (2011, s. 380) şeklinde vermektedir. Tietze ise sözcüğün *gömele/gümele/kömele/kömelti* gibi farklı şekilleri olduğunu vurgulamakta, sözcüğü *Tarama* ve *Derleme Sözlüğü* örneklerinde vermektedir. Tietze sözcüğün, Gürcücede <gomuri 'köy evi, ambar' şeklinde bir karşılığı olabileceğine işaret etmekte ancak kökeni konusunda net bir bilgi sunmamaktadır (2021, s. 245).

Derleme Sözlüğü'nde *göm*- fiilinden türeyen isim ve fiil gövdelerinden oluşan çok sayıda dil unsuru vardır. Aşağıda sıralanan dil unsurları tematik söz varlığı açısından yapı, oyun adı, araç-gereç, coğrafi terim, yemek adı ve giyim eşyası gibi çok çeşitli başlıklar içerisinde değerlendirilebilir. Bu çeşitlilikte, Türkçenin eklemeli bir dil olmasının yanı sıra fiil kökünün kullanım sıklığının yüksek olması ile Türk toplumunun türetme ve kavramlaştırma gücünün etkili

olduğu söylenebilir. Anadolu ağızlarında bu kullanımlar, *göm (I)* ‘Hayvanların barınması için çit ya da duvarla çevrili yer, ağıl’ (DS, III, 2009 S. 2146), *gömbe (III)* ‘Kazılan çukura sopa ile top atılarak oynanan bir çeşit çocuk oyunu’ (DS, III, 2009, s. 2147), *gömbe (IV)* ‘Bir çeşit ırmak’ (DS, III, 2009, s. 2147), *gömbel* ‘Topraktan yapılmış iki kulplu su testisi’ (DS, III, 2009, s. 2147), *gömbet* ‘1. Dere kenarlarındaki çukurlarda biriken su, 2. Dere içindeki çukurlar’ (DS, III, 2009, s. 2147), *gömbük* ‘Bir akarsuyun iki yanı sıra uzanan ya da kaynakları çevreleyen yeşillik, çayırılık kısım.’ (DS, III, 2009, s. 2147), *gömbül (II)* ‘Bulgurla yapılmış işkembe dolması’ (DS, III, 2009, s. 2147), *gömeçlenmek* ‘Yılan çöreklenmek’ (DS, III, 2009, s. 2148), *gömek* ‘Çamurlu, bataklık yer, alan’ (DS, III, 2009, s. 2149), *gömele (II)* ‘Tohum çukuru’ (DS, III, 2009, s. 2149), *gömet* ‘Duvara açılan ocak, şömine’ (DS, III, 2009, s. 2149), *gömme (III)* ‘1. Patlıcan, biber, patates vb. şeylerin külde pişirilmesi, 2. Patlıcan yemeği’ (DS, III, 2009, s. 2149), *gömme (IV)* ‘Toprağa gömülerek bekletilen kavun karpuz’ (DS, III, 2009, s. 2149), *gömme (V)* ‘1. Sonbaharda ekilen ekin, 2. Kışın ekilen ekin’ (DS, III, 2009, s. 2149), *gömme (VI)* ‘Kazılarak açılan kaynak, pınar’ (DS, III, 2009, s. 2150), *gömmece* ‘1. Kazık ile açılan çukura tohum gömme: Bamyayı gömmece ettim.’ (DS, III, 2009, s. 2150), *gömnü* ‘Çömlek’ (DS, III, 2009, s. 2150), *gömül* ‘1. Biçilmiş ekin yığını, 2. On iki destenin meydana getirdiği yığın’ (DS, III, 2009, s. 2151), *gömüldürük* ‘Madenden yapılmış kemer tokası’ (DS, III, 2009, s. 2151), *gömülemek* ‘Para ya da değerli şeyleri toprak altına gömerek saklamak’ (DS, III, 2009, s. 2151), *gömülmektik* ‘Ölüm olaylarında, ölüyü kaldırmak için sarf edilen para’ (DS, III, 2009, s. 2151) şeklindedir.

Sonuç

Çalışmada, Türkçede *göm-* fiilinden türetilen isim ile fiil gövdelerinin anlam ve kullanım özellikleri ortaya konulmuş, bu fiilin art ve eş zamanlı incelemeler neticesinde geniş bir anlam dairesi oluşturduğu, yeni anlam ve kullanımlarla varlığını sürdürdüğü belirlenmiştir. *Göm-* fiilinin göndergesel anlamına bağlı kalmak suretiyle tarihî metinlerden itibaren farklı biçim ve anlamlarla tanıklandığı tespit edilmiştir. Çalışma, temelde *göm-* fiilinden türeyen isim ve fiil gövdeleri olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir. İncelemede, *gömmek* sözcüğünün “yerin altına konularak üstünü toprakla örtmek” anlamından hareketle, Türk dilinde özellikle “ölüyü toprağın altına koymak” anlamındaki *gömmek* ve *gömülmek* fiil gövdesinin; isim gövdesi olarak ise “toprak altındaki değerli eşya” *gömü*, “mezar” *gömüt*, *gömütlük*, “toprağa gömülerek pişirilen bir çeşit ekmek” *gömeç*, “bağ veya avcı kulübesi” anlamında ise *gömele* sözcüğünün sıklıkla kullanıldığı belirlenmiştir. Art zamanlı incelemelerde, isim ve fiil gövdesi hâlinde olan sözcüklerin tarihî metinler içerisindeki kullanımı ve etimolojisi üzerinde durulmuştur. Eş zamanlı incelemede ise, sözcüğün semantik veya morfolojik olarak uğradığı değişim ve gelişimlerle birlikte Türkçedeki kullanımı verilmiştir. Sözcüğün güncel durumunu ortaya koyabilmek amacıyla dil birimlerinde, farklı disiplinlerde ve dijital kaynaklardaki durumu da dikkate alınmıştır. Türkçede *göm-* fiili ve türevleri, kullanım sıklığının yüksek olmasına bağlı olarak farklı alan ve üsluplarda kendine yer bulmuş ilginç bir fiil köküdür. *Gömmek*, *gömülmek* fiilleri genellikle ölüm kavramı etrafında şekillenmiştir. Bu sebeple fiilin kullanım alanları olumsuz tasarımlar ve duygu değeri oluşturmaktadır. İsim gövdesi olarak oluşturulan sözcüklerden özellikle define folkloru bağlamında değerlendirilen *gömü*, *gömüt* sözcükleri de dikkat çekmektedir.

Bu bağlamda, Türk dilinde çok anlamlılık özelliği gösteren *göm-* fiili ve türevlerinin morfolojik ve semantik değişimlerle tarihî metinlerden itibaren varlığını koruduğu ve yeni anlamlar ekleyerek geliştiği görülmektedir.

Extended Abstract

Verbs are one of the important units that make up the vocabulary of a language. The vocabulary of the Turkish language is a written language that has developed from Orkhon Turkish to the present day. In this written language, depending on the changes and transformations of Turkish society, a wide variety of language elements have emerged and expanded its vocabulary. Verbs, one of the elements of vocabulary, are a significant source of units of the Turkish language. One of these verbs, the verb bury- and its derivatives are the subject of this study. In Turkish, ‘To put under the ground and cover it with soil.’ The verb göm- (to bury), which has a referential meaning, has expanded its usage area with the side meanings it has gained. In the study, the use of the verb göm- and its derivatives in various language units, especially idioms and proverbs, which are among the elements of the vocabulary of the Turkish language, has been tried to be revealed. In this context, the origin information of the verb göm- and its derivatives is given, and a corpus scanning was carried out in order to determine the usage area in historical texts of the Turkish language and contemporary Turkish language dialect, scanning, proverb, idiom, slang dictionaries, especially in participatory dictionaries.

This study is primarily based on the verb göm- and its derivatives in Turkish. For this reason, the scope of the study, the historical texts of the Turkish language and contemporary Turkish language dialect, survey, proverb, idiom, slang dictionaries, and participatory dictionaries were used. In addition, in order to give the origin information of the verb and its derivatives, various origin information dictionaries were scanned. The population of this study is important in terms of revealing the development of the verb göm- and its derivatives. Opinions on the origin of the verb göm- were taken into consideration, and it was determined that the verb göm- means ‘to put in a hole and cover it (with soil, sand, etc.) and göm- ‘to bury something in the ground’. In historical texts, the verb göm-, which is represented in the form köm-, preserves the meaning of ‘to bury the dead’ and ‘to bury something, usually in the ground’. The selection of the verb göm- and its derivatives in the study was influenced by the verb's meaning related to the concepts of ‘death and funeral’ as well as its high frequency of use. This linguistic unit provides information about how Turkish society expresses and conceptualizes death and death-related elements in the context of values and beliefs. However, it is also listed in the study which words this linguistic unit is the source of other words other than the concept of death.

It has been determined that the verb göm- and its derivatives, which have been in existence since the historical texts with the connotative meaning as well as the derivative meanings it has gained, form a wide circle of meaning. In the study, the verb göm- is analyzed under two main headings as noun and verb stems. In the analysis, gömmek (to bury) bury and gömülmek (to be buried) as verb stems; as noun stems, gömü (burial) ‘valuable item under the ground’, gömüt, gömütlük (burial, burial site/cemetery), gömeç (bread) ‘a kind of bread cooked by burying in the ground’, gömele (hut) ‘vineyard or hunting hut’ word was taken as noun stems. For the diachronic and synchronic analyses of the words as nouns and verb stems, different sources of the Turkish language were examined. The verb göm- and its derivatives have gained new meanings depending on their usage in different fields and styles. It has been determined that the verbs göm- and gömül- in Turkish have developed over the theme of death and have formed a concept area in this direction. In proverbs and idioms, which are one of the lexical items of the Turkish language, it is seen that the verb göm- and its derivatives gain new meanings based on its referential meaning and exhibit different uses in this direction. Slang and vulgar uses of this verb also draw attention

in terms of frequency. In these uses of language, which can be characterized as slang, vulgar language, and colloquial language belonging to the informal language, it has been determined that various expressions are produced in connection with the concepts of sexual organs and relationships.

In this study, the sound, morphological, and semantic changes of the verb root and its derivatives are analyzed in the context of historical and contemporary texts. With this diachronic and synchronic analysis, it is seen that the verb göm- and its derivatives preserve their existence and develop by adding new meanings. In conclusion, it has been revealed that the verb göm- and its derivatives are one of the important linguistic units in Turkish that attracts attention with their frequency of use and variety of meanings.

Kısaltmalar

ADİL	: Azərbaycan Dilinin İzahlı Lüğəti
Ar.	: Arapça
CC	: Codex Cumanicus
DLT	: Divânü Lugâti't-Türk
DS	: Derleme Sözlüğü
ET	: Eski Türkçe
EUTS	: Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü
Far.	: Farsça
KB	: Kutadgu Bilig
KE	: Kısasü l-Enbiya
KTS	: Kıpçak Türkçesi Sözlüğü
ME	: Mukaddimetü l-Edeb
NF	: Nehcü'l-Feradis
OT	: Orta Türkçe
TA	: Tuyıkta A Yazıtı
TAS	: Tarama Sözlüğü
TS	: Türkçe Sözlük
TT	: Türkiye Türkçesi

Kaynakça

- Aktunç, H. (2010). *Türkçenin büyük argo sözlüğü*. Yapı Kredi Bankası.
- Alsan, Ş. (2022). Türk kültüründe ölüm olgusu ve ölüm sonrası ritüelleri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15 (37), 179-196, <https://doi.org/10.12981/mahder.1053280>
- Arat, R. R. (1979). *Kutadgu Bilig III (dizin)*. Türk Dil Kurumu.
- Argunşah, M. & Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus*. Kesit.

- Ata, A. (1997). *Nasırü d-din Bin Burhanü d-din Rabguzi Kıyasü l-Enbiya (Peygamber kıssaları) II dizin*. Türk Dil Kurumu.
- Ata, A. (1998). *Nehcü'l-Feradis, uştmahlarning açuk yolu, cennetlerin açuk yolu III dizin-sözlük*. Türk Dil Kurumu.
- Atalay, B. (1999). *Divânü Lugâti't-Türk (giriş, metin, çeviri, dizin)*. Türk Dil Kurumu.
- Bingölçe, F. (2001). *Kadın argosu sözlüğü*. Metis.
- Burkette, A. (2015). The Burial ground: A Bridge between language and culture. *Journal of Linguistic Geography*, 3 (2), 60-71. <https://doi.org/10.1017/jlg.2016.2>
- Clauson, G. (1972). *An Etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford.
- Çetinkaya, Ü. (2012). Şiir dilinde sözcük seçimi: Âzerî'nin Husrev ü Şîrîn'inde gömüt örneği. *Türkoloji Dergisi*, 19 (1), 23-32, https://doi.org/10.1501/Trkol_0000000233
- Demircan, A. (2004). Câhiliyye Araplarında kız çocuklarını gömerek öldürme âdeti. *İSTEM*, 3, 9-29.
- Ekşi Sözlük (2001). Gömmek. <https://eksisozluk.com/gommek--161567> (Erişim tarihi: 16.04.2025).
- Ercilasun, A., Aliyev, A.M., Şayhulov, A., Kajıbek, E. Z., Konkobau Uulu, K., Yusuf, B. , Göklenov, C., Mahpir, V. U. Çeçenov, A. (1991). *Karşılaştırmalı Türk lehçeler sözlüğü I* (Kılavuz kitap). Kültür Bakanlığı.
- Eren, H. (2020). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Ergin, M. (2005). *Edebiyat ve eğitim fakültelerinin Türk dili ve edebiyatı bölümleri için Türk dil bilgisi*. Bayrak.
- Francaviglia, R. V. (1971). The cemetery as an evolving cultural landscape. *Annals of the Association of American Geographers*, 61 (3), 501-509. <http://www.jstor.org/stable/2569228>
- Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözlerin köken bilgisi sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Gülsevin, G. (2002). *Uşak ili ağızları (dil özellikleri-metinler-sözlük)*. Türk Dil Kurumu.
- Hirik, E. (2018). *Türkiye Türkçesi'nde mental fiiller*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Karataş, H. (2021). *"Azıcık suçlu" Defineci folkloru*. Doğu Kütüphanesi.
- Koca, N. & Yazıcı, H. (2014). Coğrafi faktörlerin Türkiye ekmek kültürü üzerindeki etkileri. *Turkish Studies (Elektronik)*, 9 (8), 35-45. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7297>
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2015). *Metaforlar: hayat, anlam ve dil*. (G. Y., Demir, Çev.). İthaki.
- Orucov, Ə. (Ed.) (2006). *Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti*. Şərq&Qərb. http://ulkunet.com/UcuncuSayfa/Azerbaycan_Turkcesi_Sozlugu_2_8738.pdf (Erişim tarihi: 24.06.2025).
- Özçelik, S. (2014). Aykırılışma terimi, tanımı ve örneklerinin tasnifi üzerine. *İlmi Araştırmalar*, 14, 131-144.
- Püsküllüoğlu, A. (2006). *Türkçe deyimler sözlüğü*. Arkadaş.

- Räsänen, M. (1969). *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türkssprachen*. Suomalais-ugrilainen Seura.
- Şen, S. (2022). *Eski Türkçenin deyim varlığı*. Türk Dil Kurumu.
- Şirin, H. (2021). *Eski Türk yazıtları söz varlığı incelemesi*. Türk Dil Kurumu.
- TDK (2009). *Tanıklarıyla tarama sözlüğü I-VI*. Türk Dil Kurumu.
- TDK (2009). *Türkiye’de halk ağzından derleme sözlüğü* (6 Cilt). Türk Dil Kurumu.
- TDK (2025). *Güncel Türkçe sözlük.*, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 12.02.2025).
- Tietze, A. (2021). *Tarihi ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügati (üçüncü cilt 4)*. Türkiye Bilimler Akademisi.
- Toparlı, R., Vural, H. & Karaatlı, R. (2003). *Kıpçak Türkçesi sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Uludağ Sözlük (2006). Gömmek. <https://www.uludagsozluk.com/k/g%C3%B6mmek/> (Erişim tarihi: 16.04.2025).
- Yolcu, M. A. & Karakaya, H. (2017). Definecilik folkloru. *Karadeniz Araştırmaları*, 14 (54), 117-133, <http://dx.doi.org/10.12787/KARAM1189>
- Zemahşerî (1993). *Mukaddimetü l-Edeb: Harizm Türkçesi ile tercümelî Şuşter nüshası*. Türk Dil Kurumu.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0